

**Методичні рекомендації
щодо викладання української мови і літератури
у загальноосвітніх закладах Республіки Крим
в 2017/2018 навчальному році**

У 2017/2018 навчальному році викладання української мови і літератури в освітніх закладах Республіки Крим буде здійснюватися:

у 5-7-х класах – згідно з Федеральним державним освітнім стандартом основної загальної освіти (Наказ Міністерства освіти і науки Російської федерації від 17.12.2010 р. №1897 «Про затвердження федерального державного освітнього стандарту основної загальної освіти»);

8-11-х класах - згідно з Федеральним компонентом державного освітнього стандарту загальної освіти (Наказ Міністерства освіти і науки Російської федерації від 05.03.2004 р. №1089 «Про затвердження Федерального компоненту державного освітнього стандарту початкової загальної, основної загальної і середньої (повної) загальної освіти»),

а також згідно з такими нормативними документами:

1. Федеральний закон від 29.12.2012р. № 273- ФЗ «Про освіту в Російській Федерації».
2. Наказ Міністерства освіти і науки Російської Федерації від 31.12.2015р. №1577 «Про внесення змін у федеральний державний освітній стандарт основної загальної освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки Російської Федерації від 17.12.2010р. №1897».
3. Наказ Міністерства освіти і науки Російської Федерації від 17.07.2015р. №734 «Про внесення змін у Порядок організації та здійснення освітньої діяльності за основними освітніми програмами – освітніми програмами початкової загальної, основної загальної, середньої загальної освіти, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки Російської Федерації від 30.08.2013р. №1015».
4. Наказ Міністерства освіти Російської Федерації від 05.03.2004р. № 1089 (у ред. наказу від 23.06.2015 №609) «Про затвердження федерального компоненту державних освітніх стандартів початкової загальної, основної загальної, середньої (повної) загальної освіти».
5. Наказ Мінздорсоцрозвитку Російської Федерації від 26.08.2010 р. № 761н «Про затвердження Єдиного кваліфікаційного довідника посад керівників, спеціалістів і службовців розділ «Кваліфікаційні характеристики посад робітників освіти».
6. Наказ Міністерства праці й соціального захисту Російської Федерації від 18.10.2013 р. №544н (Зареєстровано в Мінюсті Росії 06.12.2013 р. №30550) «Про затвердження професійного стандарту «Педагог (педагогічна діяльність у сфері дошкільної, початкової загальної, основної загальної, середньої загальної освіти) (вихователь, учитель)».

Регіональні документи:

1. Закон Республіки Крим від 06.07.2015р. №131-ЗРК/2015 «Про освіту в Республіці Крим».
2. Наказ Міністерства освіти, науки і молоді Республіки Крим від 18.12.2015р. №1340 «Про затвердження переліку обов'язкової ділової документації загальноосвітніх закладів».
3. Наказ Міністерства освіти, науки і молоді Республіки Крим від 11.06.2015р. №555 «Про затвердження Методичних рекомендацій про формування навчальних планів загальноосвітніх організацій Республіки Крим на 2015/2016 навчальний рік».
4. Лист Міністерства освіти, науки і молоді Республіки Крим від 24.05.2015р. № 01-14/1839 «Про навчальні плани загальноосвітніх організацій Республіки Крим на 2017/2018 навчальний рік».
5. Лист Міністерства освіти, науки і молоді Республіки Крим «Про направлення методичних рекомендацій щодо ведення класних журналів учнів 1-11(12) класів загальноосвітніх організацій».

Методичні матеріали, які забезпечують реалізацію Федерального державного освітнього стандарту загальної освіти і Федерального компонента державного освітнього стандарту

- Концепція духовно-морального розвитку і виховання особистості громадянина Росії: навчальне видання/ А.Я.Данилюк, О.М.Кондаков, В.О. Тишков. - М.: Просвіта, 2010р.
- Приблизна робоча програма з вивчення української мови (нерідна) для загальноосвітніх організацій (схвалена рішенням федерального навчально-методичного об'єднання з загальної освіти (протокол від 20 травня 2015р. №2/15).
- Приблизна робоча програма з вивчення української мови (рідна) для загальноосвітніх організацій (схвалена рішенням федерального навчально-методичного об'єднання з загальної освіти (протокол від 20 травня 2015р. №2/15).

Робочі програми з української мови і літератури укладаються на основі федеральних приблизних програм основної і середньої (повної) освіти, з урахуванням авторських програм. Робоча програма розробляється педагогом або групою педагогів і проходить експертизу на рівні освітнього закладу.

Робочі програми з української мови і літератури, курсів, а також позаурочної діяльності повинні забезпечувати досягнення запланованих результатів засвоєння основної освітньої програми основної загальної освіти.

Робочі програми з української мови і літератури, курсів повинні містити:

- 1) заплановані результати засвоєння навчального предмета, курсу;
- 2) зміст навчального предмета, курсу;
- 3) тематичне планування із зазначенням кількості годин, що відводяться на засвоєння кожної теми .

Робочі програми курсів позаурочної діяльності повинні містити:

- 1) результату засвоєння курсу позаурочної діяльності;
- 2) зміст курсу позаурочної діяльності з зазначенням форм організації і видів діяльності;
- 3) тематичне планування.

Приблизні (типові) навчальні програми, які розроблено на регіональному рівні, не можуть бути використані як робочі програми, через те що не містять розподіл навчального матеріалу за роками навчання і окремими темами.

Формуючи навчальні плани 5-7 класів необхідно враховувати, що відповідно до наказу Міністерства освіти і науки Російської Федерації від 31.12.2015р. №1577 «Про внесення змін у федеральний державний освітній стандарт основної загальної освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки Російської Федерації від 17.12.2010р. №1897» у навчальному плані основної загальної освіти виділені самостійні предметні галузі «Рідна мова і рідна література».

Предметні галузі	Навчальні предмети
Рідна мова і рідна література	Рідна мова
	Рідна література

При організації вивчення рідних мов групою учнів у 1-4 класах (додаток 4), 5-7 класах (додаток 12) загальноосвітніх організацій з російською мовою навчання вважаємо доцільним:

- використовувати 3 години, виділені із годин позаурочної діяльності на вивчення рідної мови, в повному обсязі;
- ухвалити рішення педагогічної ради про оцінювання учнів з предмету «Рідна мова» і врахування навчальних досягнень учнів із даного предмету в класному журналі, затвердивши це рішення локальним нормативним актом.

Основна мета вивчення української мови у 5-9 класах – допомогти учням опанувати граматику (морфологію і синтаксис) з використанням принципів особистісно зорієнтованої моделі навчання, навчити їх висловлювати думки, грамотно писати, сприяти розвитку комунікативних навичок школярів. У процесі навчання української мови вчителю необхідно застосовувати знання та вміння учнів, набуті на уроках рідної мови. Відповідно структура уроків повинна бути добре продумана.

Сучасний учитель має передбачати не лише інформаційну і відтворюючу функції, а спонукати до співпраці, співтворчості, діалогу, самоосвіти тощо, бо кожен учень відчуває в ньому довіру до себе, знаходить елементи спілкування з ним; зорієнтовувати на мовленнєвий розвиток учнів, на формування в них чуття мови, мовної інтуїції і спрямований на вироблення бажання її опанувати.

Використання сучасних педагогічних технологій полягає в попередньому проектуванні процесу навчання з урахуванням конкретної навчальної мети, які забезпечать успіх у засвоєнні учнями знань та

формуванні у них умінь і навичок. Серед останніх – знаходять методи перевірки знань шляхом тестування. Тестові завдання також дозволяють учителю динамічно визначити рівень засвоєння учнями теоретичного матеріалу й уміння його застосовувати на практиці. Тести активізують пізнавальну діяльність школярів, сприяють розвитку в них уміння концентруватися, робити правильний вибір.

Для ефективного вивчення української мови рекомендуємо також використовувати ряд проблемно-пошукових завдань, різноманітні види вправ і завдань, запитання для самоперевірки. Переважно завдання повинні мати творчий характер, вчити мислити, порівнювати, робити висновки, узагальнення.

Для розвитку стилістичної компетенції слід проводити словникову роботу, метою якої є поповнення й удосконалення лексичного запасу школярів, що дозволяє не лише збагатитися мовними засобами української мови, а й розвиває пам'ять, допомагає цілісному сприйняттю і розумінню текстів. Окрім того, необхідно будувати урок за принципом «від меншого – до більшого», «від слова – до тексту»: сконструювати словосполучення, речення, підбравши слова, зробити переклад українського тексту російською мовою і навпаки. Такі завдання дозволяють збагачувати мовлення, удосконалювати його, виробляти орфографічні та пунктуаційні навички. Обов'язковим має бути прийом «Творча робота», спрямований на вироблення в учнів уміння стилістично правильно оформлювати висловлювання відповідно до намірів та ситуації спілкування. Завдання із стилістичного синтаксису розкриють учням красу синтаксичних одиниць, їх стилістичну семантику і формально-граматичну структуру.

Під час вивчення української мови учням необхідно долучатися до загальної культури, до досягнення вічних цінностей у житті людини: краси природи, любові до краю, де живеш, поваги до людей, які тебе оточують, – а це є кроком до формування духовно збагаченої, інтелектуально розвиненої особистості.

Фронтально оцінюються аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ і письмовий твір – мовні знання й уміння, запис яких здійснюється на сторінці класного журналу.

Індивідуально оцінюються *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) і *читання вголос*. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте відводять окрему колонку без дати на сторінці класного журналу. Повторне оцінювання чотирьох видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань тестового характеру (на виконання їх відводиться орієнтовно 20 хвилин уроку) залежно від змісту матеріалу, що вивчається. Решта часу контрольного уроку може бути використано на виконання завдань з аудіювання, читання мовчки тощо.

Фронтальні види контрольних робіт

Кількість контрольних робіт з видів мовленнєвої діяльності зазначено в поданих нижче таблицях:

Українська мова 5-7 класи 2 години (1 година)

	I	II	III	IV	Усього
Мовна тема	1 (1) усний переказ	2(1) діалог	2(2) усний твір	1(1) читання вголос	6(5) РКС 16(8)
Переказ	1 (-)	-(1)			
Твір			1 (1)		
Диктант		1(1)		1(1)	
Аудіювання			-(1)	1(-)	
Читання мовчки	-(1)	1(-)			

Українська мова 8-9 класи 2 години (1 година)

	I	II	III	IV	Усього
Мовна тема	1 (1) усний переказ	2(1) діалог	2(2) усний твір	1(1) читання вголос	6(5) РКС 16(8)
Переказ	1(1)		1(1)		
Твір		1(1)		1(1)	
Диктант		1(1)		1(1)	
Аудіювання			1(1)		
Читання мовчки	1(1)				

Українська мова 10-11 класи 2 години (1 година)

	I	II	III	IV	Усього
Мовна тема	1 (1) усний переказ	1(1) діалог	1(1) усний твір	1(1) читання вголос	4(4) РКС 16(8)
Переказ	1(1)		1(1)		
Твір		1(1)		1(1)	
Диктант		1(1)		1(1)	
Аудіювання			1(1)		
Читання мовчки	1(1)				

*Перша цифра на 2 години; в дужках на 1 годину

Кількість робочих зошитів з української мови визначається за класами:

5–9 класи – по два зошити;

10–11 класи – по одному зошиту.

Для контрольних робіт з української мови в усіх класах використовують по одному зошиту.

Оцінку за ведення зошита з української мови і літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на чверть і враховують як поточну. Під час оцінювання зошита з слід урахувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму).

Додаткові рекомендації щодо оцінювання результатів навчання мови, видів робіт з української літератури надруковані в методичних рекомендаціях для освітніх закладів Республіки Крим при викладанні української мови і літератури в 2015/2016 навчальному році.

У 2017/2018 навчальному році основними напрямками роботи при вивченні української мови є:

- засвоєння курсу української мови передбачає досягнення не тільки предметних, але і особистісних, метапредметних результатів;
- урахування основного призначення мовної освіти, що передбачає різнобічний мовленнєвий розвиток особистості, її здатність самостійно розв'язувати проблеми у різних сферах і видах діяльності;
- оволодіння конкретними вміннями та навичками з української мови, основними видами мовленнєвої діяльності;
- аналіз рівнів освіченості, досягнутих учнями на певному етапі навчання української мови, яке передбачає вивчення мовної теорії в аспекті практичних потреб мовленнєвого розвитку учнів, для самостійного розв'язання проблем, що виникають у їхньому реальному житті.

При викладанні *літератури* звертаємо увагу на наступні особливості:

- навчати оволодінню прийомам аналізу та інтерпретації літературного твору як художнього цілого;
- виявляти історико-культурний контекст, в якому створювався художній твір;
- навчати вмінню зіставляти художні твори, знаходити аналогії в творчості різних письменників;
- звертати особливу увагу на пізнавальну роль виразних засобів художньої мови у виявленні ідеї твору та авторської позиції.

Оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів з української літератури виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».

**Методист
Центру філологічної освіти**

Н.І.Рашпиль